

Een met brandhout volgestouwd schuurtje is niet enkel pittoresk, het schenkt ook schuil- en nestelplekjes aan kleine zoogdieren en zangvogels.

INLEIDING

BESCHOUWINGEN VAN EEN LANDSCHAPSARCHITECT

De term ‘wilde tuin’ is bij ons nauwelijks bekend. Sommigen denken daarbij aan een lapje grond waar niet doorheen te lopen valt zonder dat hoge brandnetels het gelaat striemen. Anderen zien in hun verbeelding een fantastische tuin, vol ongewone wezens. Hoewel ook dat beeld niet helemaal juist is, komt het dicht bij wat een wilde tuin is. Zo’n tuin is immers bevolkt met dieren als vlinders, kevers, zangvogeltjes, bosmuizen, egels en kikkers. Vroeger waren dit bekende bewoners van ons landschap. Vandaag zijn ze zo zeldzaam geworden dat ze stilaan tot een verloren gegane wereld behoren.

Hopelijk groeit met dit boek de overtuiging dat je in je eigen tuin gemakkelijk die verdwijnende dierenwereld nieuwe kansen biedt. Zo kan je wilde tuin een belangrijk steentje worden in de dam die we moeten opwerpen tegen de dreigende ecologische catastrofe.

De aftakeling van ons landschap

Tachtig en zeker honderd jaar geleden zou dit boek overbodig geweest zijn; de natuur maakte het toen nog vrij goed. De mens had weliswaar de hem omringende natuurlijke wereld al ingrijpend gewijzigd, maar zijn verhouding met de natuur was er nog veeleer een van evenwicht dan van dominantie.

Vroeger vormden korenvelden een palet van zomerse kleuren, vol klapprozen, bolderiken en korenbloemen. De agro-industrie was nog niet uitgevonden, de talrijke kleinschalige boerenbedrijfjes waren overal door gemengde meidoornhagen omsloten en in kleine weiden en akkers onderverdeeld.

Een lentewandeling op het platteland leidde door met sleutelbloemen en narcissen bezaaide holle weggetjes en langs heggen vol braam, kamperfoelie, hondsroos of bosrank. Drassige hooilanden kleurden het landschap met echte koekoeksbloemen en grote ratelaars. Op geen enkele slootrand ontbraken de knotwilgen vol holt en barsten, die uilen en vleermuizen als optrekjes gebruikten. In drinkpoelen, beken en sloten groeiden kattenstaart, watermunt, gele lis, zwanenbloem en waterviolier in overvloed. In bijna elk dorp woonde een heer die de dreven naar zijn kasteel had omzoomd met lindes of eiken.

De tuinen van de begoede klasse waren opgevat als een hal vol exotische planten, waar de gasten zich vergaapten aan de plantaardige wonderen uit koloniale streken. De minderbegoeden hadden hun tuintje in de eerste plaats nodig in de strijd om het dagelijkse bestaan. Dus waren het vaak troosteloze terreintjes,

vol voedzame aardappelen, kolen, wortelen enzovoort. Eigenlijk was het plattelandleven sinds de middeleeuwen niet zoveel veranderd. De greep van boeren en buitenmensen op het landschap was nog beperkter dan in onze gemechaniseerde tijd. De natuur boezemde tegelijkertijd vrees en bewondering in, en bepaalde deels het landleven. Een mislukte oogst trof de hele plaatselijke gemeenschap. Het opvallendste verschil met vandaag was dat zowel geletterden als ongeletterden talrijke planten bij hun gewestelijke naam kenden, terwijl nog maar weinig moderne burgers het blad van zelfs algemene boomsoorten herkennen.

Na WO II zou de moderne landbouw alsmear sneller de agrarische tradities verbannen. Veldbloemen, heggen en bochtige sloten gingen tot het verleden behoren. In de plaats daarvan kwamen er woestijnen van enkel tarwe, enkel gerst, enkel mais, enkel... Daarna doken tarwebergen, gerstbergen en problemen allerhande op voor boeren, planten en dieren.

Samen met een nieuwe sociale orde ontstond een lelijke verstedelijking. Vele oude kastelen vervielen tot bouwvallen en de adellijke domeinen met hun statige dreven werden als bouwgronden verkocht. De werkende klasse werd minder arm en soms een beetje gelukkiger. Men bouwde voor hen woonkazernes, overal werd verkaveld. ‘Ongebruikte’ gronden werden ingepalmd.

Een nieuwe landbouw was ontstaan, een nieuwe manier van wonen, maar het tuinbeheer was in grote lijnen hetzelfde gebleven. Parken vol uitheemse rariteiten

werden nageaapt in de kleinere tuinen van de burgerij en in de moestuintjes groeiden vooral wingewassen.

Vanaf de jaren zestig doken begrippen als ecologie, milieu en vervuiling op, al bleven het voorlopig gespreksonderwerpen onder 'geitenwollensokkers'.

Vandaag is ook de doorsneeburger bezorgd over de aftakeling van het milieu. Hij begint in te zien dat het niet langer enkel over plantjes en vogeltjes gaat, maar dat ook ons eigen welzijn in het gedrang komt. Nu beseft bijna iedereen dat we waardevolle dingen aan de 'vooruitgang' opgeofferd hebben.

Al hebben we rechtstreeks veel minder met de natuur te maken dan onze grootouders, toch praten we er veel over. Zelfs onze bewindslui hebben de waarde van milieuzorg ontdekt en beweren vastbesloten te zijn het tij te keren. Deze verontrusting leverde vooral vele beschuldigende vingers en praatgroepen op. De zwaar zieke Moeder Natuur wordt er niet beter van, integendeel. Is haar algemene toestand al onrustwekkend, in onze tuinen maakt ze het nog slechter: gazons worden zo kort mogelijk gemaaid en chemisch van 'onkruid' ontdaan; uitheemse vogelonvriendelijke cipressen zijn rondom vele tuinen aangeplant; zilberberken worden met de zaag verminkt; herfstbladeren worden tot de brandstapel veroordeeld; rupsen worden vervolgd en verdelgd; vogels die bessen van de struiken snoepen, worden verketterd.

Kortom, veel tuinen zijn esthetische en ecologische ondingen.

Een begin van oplossing: de wilde tuin

De term 'wilde tuin' is niet nieuw. In 1870 verscheen *The Wild Garden* van de Ierse tuinarchitect William Robinson. In die tijd was in de Britse wereld een nieuwe lichtung tuinarchitecten opgestaan, met o.m. ook Gertrude Jekyll en Vita Sackville-West. Zij reageerden tegen het sterk overdreven formalisme van collega's als Joseph Paxton.

Robinson en zijn volgelingen hadden een afkeer van de strakke tuinvormgeving en de geometrische bloembedden vol felgekleurde eenjarige perkplanten. Hij verafschuwde pralerige *estate*-parken, maar bewonderde nederige cottagetuintjes. Wat vandaag

als typisch romantische Engelse tuinvormgeving bekendstaat, sluimerde al lang in cottagetuinen, maar verfijnden Robinson en zijn geestesgenoten. Hun visie drong vlug door en bracht een revolutie op gang in Britse tuinen en parken. Idyllische ongedwongenheid en informele beplanting verdrongen bijna overal strakke gestrengheid. Klassieke tuinen à la Versailles hadden afgedaan. Autodidact Robinson had zichzelf van een arme Ierse gastarbeider tot de invloedrijkste tuinontwerper van zijn tijd opgewerkt.

Het victoriaanse Engeland had geen gebrek aan echte natuur. Robinson had bij het schrijven van *The Wild Garden* geen ecologische drijfveren, maar streefde naar een nieuwe esthetiek, die zich in alles aan de natuur spiegelde. Het hoofdstuk dat hij in het dikke boek van de tuingeschiedenis schreef, zal altijd een der allerbelangrijkste blijven. Dat zijn nonchalante aanpak tegelijk merkbare voordelen aan de fauna bood, werd ook duidelijk.

Historisch gezien is het logisch dat het hedendaagse Britse tuinarchitecten en natuurliefhebbers zijn, zoals R. Wilson, M. Rothschild en C. Baines, die het begrip *wild garden* hebben herontdekt, bijgewerkt en omgedoopt tot *wildlife garden*. De term maakt duidelijk dat zo'n tuin niet enkel mooi wil ogen, maar ook de inheemse dierenwereld wil helpen. *Wildlife garden* kunnen we vertalen als 'wildedierentuin', wat gek klinkt. Daarom gebruik ik in dit boek 'wilde tuin'. Andere Nederlandstalige publicaties spreken van 'wildeplantentuin', 'natuurtuin', 'heemtuin', 'natuurversterkende tuin', 'verwilderingstuin', 'natuurinclusieve' en 'ecologische siertuin'. Met die benamingen duidt men tuinen aan die meer of minder verschillen in uitgangspunten en aanpak. Belangrijker is dat ze met elkaar en met de wilde tuin van dit boek gemeen hebben dat ze de natuur opnieuw kansen geven.

Vanuit natuurhistorisch oogpunt is het vreemd dat vooral in Groot-Brittannië het idee van *wildlife gardening* ontstond. Want al wie Engeland, Wales, Schotland of Ierland bezoekt, merkt dat landschappelijk schoon, wilde planten en dieren het daar beter doen dan in de dichtbevolkte Lage Landen. Om te beseffen dat de wereld in een zware ecologische crisis verkeert, hoeven we niet aan tropische regenwouden te denken. Ook voor onze deur en op de weide achter de hoek verdwijnen er elk jaar planten en dieren. Veel van onze mooiste inheemse flora en fauna zien we nog slechts sporadisch. Naar sleutelbloemen, koekoeksbloemen en Kievitsbloemen is

Natuurvriendelijk onderhouden openbaar groen, zoals deze wegranden in Portugal, maken onze omgeving mooier terwijl ze bovendien de biodiversiteit oppeppen.

Ook al worden sommigen boos over een haas (*Lepus europaeus*) op tuinbezoek, een 'wilde' hovenier zal er zich zonder meer over verheugen.

Volgende pagina's: Ook in Vlaanderen bestaan er pittoreske tuinlandschappen à la William Robinson die op een fabeldecor lijken.

De vuurgoudhaan (*Regulus ignicapilla*) is even klein en opvallend als het gewone goudhaantje, maar heeft anders dan die niet de minste voorkeur voor naaldbossen, wilde tuinen met loofbomen en -hagen zijn voor deze soort daarentegen helemaal het 'je dat'.

het vaak lang zoeken. Een otter of een das heb ik in Vlaanderen nooit ontmoet. En egels getuigen te dikwijls platgewalst van onze nietsontziende 'snelle' samenleving.

Reeds in 1987 schreef Manu Ruys in De Standaard: 'Wij zullen wel erg romantisch zijn geweest, toen wij als studenten zongen van Kempenland aan de Dietse kroon, maar wij althans hebben destijds nog urenlang kunnen stappen over een diepgloeende purperen hei en dwars door de gouden brem. Kan de jonge generatie dat nog? Wie de brem tot aan de einder wil zien bloeien, moet daarvoor nu naar het groene Erin (Ierland). De jeugd beseft zelfs niet wat haar ontnomen werd.'

Dit citaat benoemt een waarheid: voor veel jongeren is 'de wilde natuur' een veld vol brandnetels en een sloot, waar, in een soep van algen en kroos, oliebliken, koelkasten, plasticzakken en andere eigentijdse 'diersoorten' drijven.

Op veel plaatsen worden inheemse planten en dieren belaagd, bejaagd, verstoord en vergiftigd. Enkel weinig veeleisende planten en dieren, zoals brandnetels en muggen, handhaven zich. Kwetsbare soorten als bosgeelster en otter hebben de strijd bijna verloren.

Een wilde tuin kan noodlijdende wilde planten en dieren helpen, en is in aanleg en beheer niet moeilijker dan een traditionele tuin. Je hoeft geen bioloog, botanist of wat voor specialist dan ook te zijn om er een prachtig geheel vol mooie, boeiende en ecologisch interessante dieren en planten van te maken. Ook jij kan een mininatuurreservaatje creëren voor bedreigde planten en dieren. Heb je al bedacht welke oppervlakte alle private tuinen samen vormen? Als een aantal daarvan in de toekomst als wilde tuin wordt beheerd, krijgen we er een flink natuurreservaat bij. Dan wordt de toekomst voor onze kinderen en kleinkinderen groener.

Dit boek wil een leidraad zijn bij het maken en onderhouden van zo'n wilde tuin. Je zult er geen spijt van krijgen, de vrees voor 'een wildernis' zal ongegrond blijken. Na de aanleg zul je minder uren werken in de tuin en meer tijd hebben om de wilde planten te bewonderen en diertjes en te bestuderen.

De achteruitgang van onze inheemse fauna en flora wordt door meer wilde tuinen slechts gedeeltelijk gestopt. Wilde tuinen kunnen nooit meer dan een deeloplossing zijn voor de crisis van onze natuurlijke omgeving. Door wilde tuinen aan te leggen, zullen we de otter niet terugwinnen. Maar we kunnen de natuur wel met minder kleerscheuren door de milieucrisis loodsen.

Sneeuwkllokjes (*Galanthus spec.*) zijn zogenaamde stinzenplanten en strikt genomen dus niet echt inheems, maar wel sinds eeuwen perfect ingeburgerd. Er zijn talloze sterk op elkaar lijkende soorten, ondersoorten en hybriden van, die alle evenzeer geliefd worden door bijen... en verzameld worden door 'Galanthofielen'!

HOE EEN WILDE TUIN ONTWERPEN?

Zelf ontwerpen?

Een tuin zelf ontwerpen is niet gemakkelijk, maar kan een prettige uitdaging zijn. Je kunt zelf aan het opmeten gaan en met vormen beginnen te spelen dankzij wat schoolse meetkunde of tuinontwerpssoftware.

Schrikt dat je af, dan kun je bij een tuinarchitect aankloppen. Die kan je ook helpen plantgoed te kopen dat niet enkel goed floreert in de context van je tuin, maar ook een eerlijke prijs-kwaliteitverhouding biedt. De keerzijde van de medaille is dat veel van mijn collega's vooral architect zijn en te weinig natuurliefhebber, wat zich uit in ontwerpen waarin ecologische bekommernis te licht weegt of ontbreekt. Anderzijds vergeten veel hobbyontwerpers dat een wilde tuin enkel met een architectonisch sterk plan het banale vermijdt.

Sowieso moet het ontwerp van de wilde tuin aandacht hebben voor milieuaspecten en natuurbehoud, vormgeving, onderhoudseisen, je levenswijze en budget. Een geslaagd en goed tuinontwerp steunt namelijk op meerdere pijlers.

Een wilde tuin verschilt inhoudelijk op een aantal punten van een andere tuin, maar toch zijn de meeste regels en trucjes van de tuinarchitectuur er ook op van toepassing. Over die vele wezenlijke verschillen weidt dit boek verder uit, maar hier wil ik wie zich aan een ontwerp waagt op een paar aandachtspunten wijzen.

In grotere tuinen kan men qua ontwerp zich serieus 'wild laten gaan'. Maar ook in kleine tuinen verdient natuurvriendelijkheid een plaats. Deze 3 voorbeelden (*tuinarchitectuur J. Wullaert*) meten ongeveer 7 op 11 meter en staan model voor kleinere percelen van hedendaagse woonprojecten.

Het linkse tuintje heeft verhoogde groenten- en besenbedden en een met de hommelmvriendelijke klimroos 'Sourire d'Isabelle' begroeide arcade. Net als in beide andere voorbeelden staat er aan de wegwand een fietsenstalling met een 'groen dak'. Een als kleine boom behandelde struik (bv. *Buddleia alternifolia*) flankiert de zitbank. De paden zijn bestraat met grind, zodat het hemelwater vlot in de ondergrond kan doordringen. Let ook op de bijenkasten naast het terras.

Alleen al door de vijver is het middelste ontwerpje uitgesproken faunavriendelijk. Hier geen boomvormige struik, maar de dwergvormige boom *Amelanchier spicata* die ook hier uit de niet erg hoge haag oprijst. In de bloemenrijke borders groeien er ook heel wat kruiden.

Enkel de terrasoppervlakte is verhard met natuursteenblokken, de rest van de tuinvloer bestaat uit gazon, bijgevolg zal de regen vanzelf het grondwater aanvullen.

MAGASINS LA CLOCHE

Ook vorige pagina's:
Zelfs midden in de stad, op een toren-
hoog dak, zijn er wilde tuiniers actief.

Ook een heel eenvoudige aanpak kan
onnoemelijk charmant zijn.

Het laatste voorbeeld trekt nog meer de wilde kaart. De boom (*Malus 'Evereste'*) is nog steeds als klein te bestempelen, maar is toch al wat groter. Daarom staat hij een eindje van de haag af. In het midden is er een echte bloemenweide vol bolgewassen voorzien terwijl de rest van de beplanting uit wilde bloemen en ouderwetse 'cottage-bloemen' bestaat.

Het terras neemt geen decimeter meer dan nodig in en de paden zijn 'verhard' met hakselschors.

Begin met een plattegrond

Van elke woning is er wel ergens een plattegrond van huis, tuin en onmiddellijke omgeving beschikbaar, zodat je die niet meer zelf hoeft te tekenen.

Duid vaste elementen zoals bomen, een waterput, een kippenhok of een hek op het grondplan aan. Minstens zo belangrijk is de kompasroos.

Vergeet bij het ontwerp niet waar de ramen en deuren van je huis zich bevinden, want op frisse en regenachtige dagen zul je van daaruit je tuin bewonderen. Ook een vlot toegangspad naar de voor- en achterdeur is belangrijk.

Duid ook hoogteverschillen en glooiingen aan, want ze kunnen dikwijls gebruikt worden om de ecologische en esthetische waarde van de tuin te verbeteren. Hou bij hellingen of niveausprongen rekening met de constructie van opstapjes en trappen. Vergeet niet dat gras maaien op een steile helling moeilijk en vaak gevaarlijk is.

Onontbeerlijk is een planaanduiding van de tuinzones: zonnig, half zonnig of beschaduwd. Die bepalen waar je bijvoorbeeld je terras of eventuele moestuin zult voorzien en leren ook veel over microklimaatjes in de tuin, bepalend voor de plantkeuze.

Het belang van microklimaat, bodem en omgeving

Elke tuin heeft zijn eigen klimaat met een overheersende windrichting, wat de temperatuur en uitdroging van planten beïnvloedt. De grond is er drassig of net kurkdroog. Verder is er de bodem zelf. Van de korrelgrootte hangt af of het om kleigrond, leemgrond, zandgrond... gaat. Hoe fijner de textuur is, hoe minder snel water door de bodem dringt en hoe beter het in de bovenste bodemlaag – voor vele planten de wortelzone – blijft hangen. Hoe meer water de bodem vasthoudt, hoe minder de temperatuur net

boven de bodem schommelt. Water warmt immers traag op, maar koelt ook traag af. Ten slotte zijn er nog de invloedrijke en al vermelde belichtingsverschillen.

Ook belangrijk zijn de in de aarde opgeloste stoffen. De grond kan zuur, neutraal of alkalisch zijn, aangegeven met het pH-getal (van 0 tot 14: pH 7 is neutraal, een zure bodem heeft een lagere pH, een alkalische een hogere pH dan 7).

In een tuin met hellingen zorgt de geleidelijke overgang van nat naar droog, samen met een dikwijls andere bezonning, vaak voor tuinzones met een afwijkend microklimaat.

Een landschap met veel, weinig of geen gebouwen, bomen en struiken beïnvloedt de bezonning en windgevoeligheid van je tuin.

Al die factoren geven aan je tuin hoekjes met een verschillend microklimaat, dat o.m. bepaalt of de planten er vroeger of later zullen bloeien. Zelf had ik ooit een heel 'koude' tuin, want onbeschut voor de wind. De meidoorn in mijn voortuin bloeide er iedere lente een paar weken na de meeste van zijn soortgenoten uit de streek.

Het microklimaat en de bodem bepalen welke bloemen, struiken en bomen je kunt aanplanten. Want elke soort stelt eigen eisen aan bezonning, vochtigheid en grondsoort. Door na te gaan wat in de onmiddellijke omgeving goed groeit en bij wijkbewoners te informeren naar hun tuinervaringen, kom je veel te weten over de mogelijkheden van je tuin. Laat een gespecialiseerd labo een grondstaal analyseren, of koop in een tuincentrum het nodige om het zelf te doen. Zo krijg je correcte informatie over de zuurtegraad (pH-waarde), voedingselementen en het humusgehalte van de bodem, wat het risico op foute plantkeuzes verkleint.

De omgeving waarin je tuin zich bevindt, is ook van belang. Het huis van de buurman onttrek je aan het zicht door goed gekozen beplanting. Wordt je terrein begrensd door een aantrekkelijke beek, plant er dan geen haag voor. Zorgt een naburig bedrijf voor lawaaihinder, demp het geluid dan met een dikke plantenzoom of zorg voor tegengeluid (van zangvogels, ratelpopulieren of bewegend water).

Denk ten slotte ook aan de burens bij je aanplantkeuzes, want zij houden ook van zon op hun terras of in hun moestuin!

Een tuin is als een huis

Een tuin is als een huis, met een woonkamer, keuken, badkamer, een paar slaapkamers, knutselhoekje...

In je tuin snuif je niet enkel verse lucht. Misschien zijn er kinderen met speelbehoefte. Of je houdt van verse scharreleitjes bij het ontbijt. Wie weet verzamel je zoveel rommel dat een tuinhuis onmisbaar is. Of ben je het type dat in een beschutte zithoek graag wat leest? Of ben je wild van licht verkoelde hapjes en zul je je die gemetselde barbecue nooit beklagen?

Bepaal waartoe je tuin zal dienen en richt daarna de geschikteste plekjes in: de speelplaats voor de kinderen niet vlak bij het slaaphoekje, de droogplaats voor de was niet in de schaduw van een hazelaar, evenmin als het zonnebadenplekje.

Zorg voor verbindende paden tussen de tuinelementen. Een pad kan diverse uitvoeringen en vormen krijgen. Waar je het frequent zult gebruiken, leg je het aan met degelijke materialen zoals klinkers. Voor minder bewandelde routes volstaan zachte bestratingen, bv. een dikke laag hakselschors of ternair zand.

Vlaanderen is een schoolvoorbeeld van de problemen die door de combinatie van een grote bevolkingsdichtheid met het overdreven verharderen van het landschap voor de waterhuishouding ontstaan. Door de opwarming van het klimaat wordt die kwestie almaar nijpender: het blijft vaker langdurig droog, wanneer het regent lijkt het dikwijls op een zondvloed en dan raakt het water onvoldoende in de ondergrond. Logisch dus dat men begint te vrezen dat er in de toekomst weleens te weinig water uit de kraan zou kunnen komen. Daarom vermijden we in privétuinen beter grote ondoorlatende bestratingen, zoals opritten van gewassen beton of te ruime tegelterrassen. Bekijk of er een duurzaam alternatief bestaat, bv. een met honinggraatplaten bestrate parkeerstrook gevuld met kiezel. Maar als het hemelwater van een natuurstenen terras afvloeit naar een vochtminnende plantenborder of naar een wadi in plaats van naar een riolering, is er geen ecologisch probleem.

Leg het pad naar het tuinhuisje niet aan als een zigzaggende ringslang, want je zult na een poos een kortere weg kiezen. Laat de weggetjes logisch verlopen, met weinig scherpe hoeken of bochten. Wie toch scherpe wendingen inbouwt, ondersteunt die beter door echte hindernissen, bv. een struik of een paar kleine bomen.

Als je dit hebt overwogen, wordt het tijd om na te denken over de materialen waarin je alles uitvoert. Daarbij weegt niet enkel de kostprijs door, maar ook levensduur, onderhoud en esthetiek. Dure materialen zijn niet noodzakelijk de beste, maar een goedkope oplossing kan een valse besparing blijken. Zo overleeft een pad uit gewone baksteen met moeite een paar strenge winters, terwijl duurdere kleiklinkers (die op hogere temperatuur worden gebakken) er bijna voor eeuwig liggen. En als je voor een houten terras gewoon naaldhout kiest, is het zelfs met een jaarlijkse instrijkbeurt geen lang leven beschoren. In een duurzame tuin is tropisch hardhout niet op zijn plaats, maar er zijn genoeg duurzame alternatieven: robinia, zomereik enzovoort.

De esthetiek is in een natuurvriendelijke tuin even belangrijk als in een andere. Streef naar een stijlheid tussen de woning en de tuin. Is het huis uit gerecupereerde baksteen opgetrokken, gebruik dit materiaal dan ook hier en daar in de tuin. Wie in een modern betonnen huis woont, kan op sommige plaatsen beton aanwenden, bv. om niveauverschillen te creëren. Hetzelfde geldt voor de vormgeving van de tuin: bij een oude, wat doorgezakte boerderij passen geen overdreven rechtlijnige paden en streng afgelijnde borders, maar bij een hedendaagse bungalow wel.

Soms moet je de eenheid van woning en tuin doorbreken. Een strenge gevel kan men door klimplanten verzachten. Een te kille betonnen huiskant kan men opvrolijken met een houten terras dat deels over een vijver hangt. Sommige huisjes zien er dan weer te verfomfaaid uit om er nog een slordige boerentuin bij te krijgen.

Wie erin slaagt een tuin te scheppen die evenwicht en harmonie uitstraalt, voelt de voldoening van een ware kunstenaarsziel.

De geschikte beplanting

Iedere tuin heeft een aantal mogelijkheden en beperkingen. In een kleine stadstuin van 60 m² kun je geen bos aanplanten. Op alkalische grond verkrijgt men van heideplanten weinig voldoening. De dotterbloem (*Caltha palustris*) houdt het op droge zandgrond nauwelijks een etmaal uit, en een klaproos (*Papaver rhoeas*) is kansloos in de schaduw van een beuk (*Fagus sylvatica*).

Bij de keuze van de beplanting moet je voor iedere plant nagaan of ze op die standplaats met die bodemgesteldheid kans heeft te gedijen. Zo niet, kies dan een andere. En wees gerust, de natuur zorgt voor een ruime keuze!

Je kunt natuurlijk proberen van zure grond neutrale te maken, of een drassige grond te draineren, maar dit is

zelfs voor ervaren tuiniers niet eenvoudig. Dus zoek je beter binnen de beperkingen van je lapje grond een creatieve oplossing.

Veel amateurs maken de stilistische vergissing een 'postzegelverzameling' van hun beperkte tuinruimte te maken. Als je op 600 m² een bossig struweel aanplant, beperk je dan tot één dominerende soort,

Ben je een literatuur-liefhebber dan ken je de steenmarter (*Martes foina*) wellicht van Ernest Claes zijn schitterende novelle *Floere het fluwijn*. Maar dit prachtige dier wordt vooral verketterd omdat het – anders dan zijn nauwe verwant de boommarter (zie volgende pagina) – geregeld voor vraatschade aan allerlei kabels en isolatiemateriaal van auto's en zolderruimtes zorgt.

UITHEEMSE WILDE ROZEN

BENAMING	AARD VAN DE BLOEM EN KLEUR	BOTTELS	GEUR	GEBRUIK EN AFMETING (m)	VERDRAAGT ARME GROND	VERDRAAGT ENIGE SCHADUW	BLOEI
<i>ROSA FILIPES</i> , 'KIFTSGATE'	trossen, talrijk, wit	veel, rood	aangenaam	enorme klimmer 15	min of meer	ja	zomer
<i>ROSA MOYESII</i>	rood	veel, flesvormig, rood	nee	struik en klimmer 4 x 4	ja	ja	zomer
<i>ROSA X MICRUGOSA</i> 'ALBA'	groot, wit	veel, oranje-rood	nee	struik 1,5 x 1,5	nee	ja	herhalend
<i>ROSA OMEIENSIS</i> 'PTERACANTA'	klein, wit	veel, rood	te verwaarlozen	struik 3 x 3	ja	ja	lente
<i>ROSA PENDULINA</i> ALPENROOS	klein, rood	langwerpig, rood	nee	struik 1 x 1	ja	ja	zomer

CULTIVARS

FRANCIS E. LESTER	klein, trossen, wit-rose	klein, rood	bijzonder goed	klimmer 5	nee	ja	zomer
WILD FLOWER	middelgroot, wit-geel	zelden	te verwaarlozen	laag breed struikje 0,5 x 1	nee	nee	herhalend
PAUL'S PERPETUAL WHITE	groot, wit	zelden	aangenaam	klimmer 3	nee	nee	doorlopend
MOONLIGHT	halfdubbel, wit-geel	nee	aangenaam	klimmer en struik 1,5 x 1,5	nee	ja	herhalend
ALBA SEMIPLENA	root, wit	ovaal, rood	bijzonder goed	struik en klimmer 2 x 2	ja	ja	zomer
BALLERINA	trossen, lichtroze	onbeduidend	aangenaam	struik en losse haag 1,2 x 1,2	nee	nee	doorlopend
CANINA 'ABBOTSWOOD'	middelgroot, roze	veel, rood	aangenaam	struik en klimmer 2 x 2	ja	ja	zomer
R. RUGOSA 'FRIMBRIATA'	ongewoon gerafeld, wit-rose	zelden	bijzonder goed	struik 1,2 x 1	min of meer	ja	doorlopend
FRU DAGMAR HASTRUP	groot, lichtroze	veel, groot, rood	aangenaam	struik 1,5 x 1,5	min of meer	ja	herhalend
GOLDEN WINGS	niet te klein, geel	oranje-rood	aangenaam	struik en haag 1 x 1	nee	nee	doorlopend
LORD PENZANCE	halfdubbel, oranjegeel met roze	veel, gloeiend met roze rood	aangenaam	struik en haag 2 x 2	ja	ja	zomer
PENELOPE	halfdubbel, perzikkleur	ongewoon, groenroze	aangenaam	struik 1,3 x 1,3	nee	nee	herhalend
AYRSHIRE SPLENDENS	halfdubbel, héél licht lila	zelden	vaag naar mirre	klimmer 5	ja	ja	zomer
BLUSH RAMBLER	klein, veel, in trosjes, roze	zelden	aangenaam	klimmer 5	min of meer	nee	zomer

Omdat huisjesslakken niet enkel wondermooi, maar ook ware lekkernijen voor zanglijsters zijn, en omdat hun vraatschade beter meevalt dan die van naaktslakken, verdienen ze in een wilde tuin oogluikend verblijfsrecht.

SLAKKEN

Hoewel door veel tuiniers gehaat, zijn slakken (zeker huisjesslakken) bijzonder mooi. Als geliefkoosde prooien van o.m. egels, gewone padden (*Bufo bufo*) en zanglijsters (*Turdus philomelos*) vormen ze een waardevolle schakel in de voedselketen van je tuin. In een grotere tuin waar ook natuurlijke vijanden van slakken leven, vormen ze nooit een zwaar probleem. In kleinere stadstuinen liggen de zaken anders. Daar kunnen ze een ware ravage aanrichten. Maar slakken vergiftigen berokkent veel andere dieren schade. Probeer het daarom liever met slakkenvallen. Je kunt zelf 'valkuiltjes' maken, met jampotjes en dergelijke. Vul ze met bier, dat slakken lekker vinden. Of laat enkele oude planken liggen. Overdag schuilen ze onder het vochtige hout, vanwaar je ze aan een gedwongen migratie helpt naar een grazige maar verre wegberm.

MENSEN, DIEREN EN TUINEN

De mens gedroeg zich in het verleden arrogant tegenover de dieren. Wij riepen onszelf uit tot de koningen der schepping en sprongen brutaal met ons koninkrijk om. Toch waren er ook gemeenschappen – zoals de Noord-Amerikaanse indianen – die zich als goede koningen gedroegen. Zij begrepen dat zij slechts een onderdeel van de natuurlijke wereld waren. Aan dergelijke denkbeelden hadden de conquistadores geen boodschap, dus werden indianen prompt als 'wilden' bestempeld. In Europa beschreef men roofdieren

als bloeddorstige monsters om ze zonder gewetensproblemen af te slachten. Zo verdwenen o.m. de wolf (*Canis lupus*) en de bruine beer (*Ursus arctos*) grotendeels uit dit werelddeel, en de otter (*Lutra lutra*) en de das bijna volledig uit de Lage Landen. De bossen werden gerooid, maar niet heraanplant. Moerassen en vochtige weiden werden gedraineerd, beken en rivieren vergiftigd en gedegradeerd tot betonnen waterbakken. Al is er recent reden om op een ommekeer te durven hopen, voorlopig komt die slechts aarzelend op gang. Voor de fauna dringt de tijd, want al gaat het wat beter met de vervuiling, ze vinden veelal geen geschikte woning en lijden regelmatig honger. Immers, in onze 'propere' landschappen is het voor veel vogels erg moeilijk geworden nog een oude, half vergane boom vol geschikte nestholten te vinden. Daarom erger ik mij aan de uitspraken van sommigen die stellen dat 'winterse bijvoeding geven natuurvervalsing is die de natuurlijke selectie verhindert'. Natuurlijke selectie? In een zo extreem onnatuurlijke omgeving als die waarin wij leven? Heeft natuurlijke selectie de oude boomgaarden uit het landschap gehaald? Laat ons dus maar aan de dieren wat van de levenskansen teruggeven die wij ze vroeger ontnamen. Slechts weinig stedelingen zijn zich ervan bewust dat ze zelfs in een piepkleine stadstuin veel verschillende vogelsoorten kunnen verwelkomen. Ik herinner mij het ontwerp van een natuurvriendelijk stadstuintje waarin ik een mezenestkastje voorzag en adviseerde om er tijdens de winter een zakje 'apenootjes' op te hangen. De blijdschap en verbazing van de eigenaars bij het zien van meesjes die in het kastje gingen broeden was groot: jarenlang hadden zij in de stad geleefd zonder te beseffen dat er zo'n kleurrijke vogeltjes woonden!

Deze anekdote geeft goed het verschil weer tussen een wilde stadstuin en het 'koertje' met zijn paar gebloempotte pelargoniums en ministrookje gras. Het is waar dat de kans op een groene specht (*Picus viridis*) die op een stedelijk voeder-tafeltje zijn honger komt stillen gering is. Maar zanglijsters, merels, pimpelmeesjes (*Parus caeruleus*), koolmeesjes en roodborstjes kan men in veel stadstuinen gadeslaan.

